

De „Wonderboom”, een wonderlijk exemplaar van *Populus nigra* bij Rockanje / C. Sipkes

tuinarchitekt B.N.T., Rockanje

Wie in de Natuurmonumenten wandelt ten noorden van Rockanje, in de omgeving van het Breede Water, ziet op sommige bordjes de aanduiding: „Wonderboom” en wie dan de aangegeven route volgt ziet in de verte een dicht populierenbos. Komt men dichtbij, dan blijkt dit in hoofdzaak één boom te zijn, maar een vreemd gedrocht, kruipend en iets verder weer wortelend. De eerste groei is duidelijk door de wind beïnvloed maar minder naarmate er in de omgeving meer hout kwam, spontane opslag van berk, meidoorn en *Populus tremula*, kortom alles wat in kalkrijke en vochtige duinen, vooral in de winter met een hoge waterstand, door de wind en de vogels aangebracht wordt. Dat dit op den duur het mikroklimaat verbeterd heeft blijkt dááruit, dat de latere takken recht omhoog gaan.

De kenmerken van de boom komen overeen met *Populus nigra*, die op meer plaatsen in de duinen voorkomt. Ik heb er wel eens een spontane uitzaaiing van gezien maar deze jonge zaailingen werden alle door de konijnen afgevreten. Die oudere bomen moeten dus gekomen zijn, we mogen aannemen spontaan, zonder menselijke hulp, door de wind, die de pluizige zaden ver mee kan nemen (zie foto hiernaast).

De Duitse plantengeografen Tüxen en Ellenberg menen dat *P. nigra* niet wild is in de noordwest Duitse laagvlakte, dus ook niet in Nederland. Het verspreidingsgebied zou dan in de bovenloop van Rijn en Donau liggen. Maar bij overstromingen van uiterwaarden kan het rivierwater ook heel goed zaad naar de delta gebracht hebben en zo kunnen de groeiplaatsen op vele plaatsen in de duinen verklaard worden. Daar komt nog bij dat in de handel pas de laatste jaren echte *P. nigra* te krijgen is. Al moeten we menselijke verplaatsing niet geheel uitsluiten, de term „wild!” in de flora van Heimans, Heinsius en Thijssen mogen we wel aanvaarden. Het is dus goed dat ook argumenten van natuurbescherming meegespeeld hebben dat „De Dorschkamp” goede klonen van deze soort geselecteerd heeft, ook al groeien deze langzamer dan de hybriden met de Amerikaanse soorten.

Omdat populieren wind-bestuivers zijn bestaat altijd de kans dat er langs natuurlijke weg hybridisatie ontstaat. En ga nu maar eens na of een op *nigra* gelijkende boom ook een zuivere is.

Zo is *Populus 'Marilandica'* voor 3/4 *nigra* en voor 1/4 afstammend van een Canada-popel, dus moeilijk van een zuivere *nigra* te onderscheiden. In het Ned. Bosbouw tijdschrift van okt. 1961 geeft J. F. Woltersen als kenmerk van *P. nigra*, dat de bladrand steeds gekarteld is, de katjes altijd met twee karpellen (vruchtbladeren), de balsem van de knoppen is rood en niet oranje tot geel en het is de enige soort, die aangetast kan worden door een galletje aan de bladsteel: *Pemphigus sphaeroteca*. Dit galletje zit er natuurlijk niet altijd aan. In het Handboek voor de Populierenteelt van Prof. Houtzagers vinden we een tekening van de vele kortloten langs de hoofdloten, wat bij de hybriden minder het geval is. Deze geeft ook tekeningen van het blad, waaruit de sterk ruitvormige vorm blijkt. En op de kwekerij blijkt ook de langzamer groei van de stekken wat ook het geval is in het veld. Daartegenover staat weer een grotere windvastheid.

De leeftijd van de boom schat ik op 70–90 jaar. Er is van bekend, dat deze in de oorlog door de Duitsers van zijn takken beroofd is, om deze te gebruiken tegen parachutisten. Daarna zijn de rechte takken weer opgegroeid, die op de foto te zien zijn.

Aangenomen kan worden dat door natuurlijke selectie de bomen langs de kust een hoge windresistentie hebben. Hiervan uitgaande heb ik jaren terug bij Rockanje stek gesneden van bomen, die vlak langs het strand stonden. Deze zijn weer als beworteld stek geplant bij Bergen aan Zee en hebben daar, op een heuvel 25 m hoog, blootgesteld aan de westerstormen, blijk gegeven van een grote windresistentie. Wel was daar de grondsoort oorspronkelijk veel te onvruchtbaar, maar daar is met kompost en kunstmest aan tegemoetgekomen. Wel is de groei veel langzamer dan van klonen als 'Robusta' en 'Heidemij' maar deze laatste hebben ook wel eens meer takbreuk.

Zaadpluis van *P. nigra*.